

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА БЕЗБЕДНОСТИ
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ**

Одлуком Наставно – научног већа Факултета безбедности број _____ од _____ 2015. године именована је Комисија за оцену докторске дисертације кандидата **мсц Марка Ракића** под насловом: **"Кризни менаџмент у функцији заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији"**, у следећем саставу:

- 1) др Желимир Кешетовић, редовни професор
- 2) др Владимир Јаковљевић, редовни професор
- 3) др Озрен Цигурски, ванредни професор у пензији

Комисија је темељно прегледала и проучила наведену докторску дисертацију и на основу изнетог мишљења чланова Комисије Наставно – научног већу подноси следећи:

**РЕФЕРАТ
о завршеној докторској дисертацији**

I Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидат је, уз пријаву докторске дисертације, приложио биографију, уверење о стеченом академском називу дипломираног менаџера безбедности - мастера и нацрт пројекта докторске дисертације са начелном структуром рада и пописом полазне литературе.

Кандидат је, сходно постављеном нацрту пројекта истраживања, одредио проблем и предмет свог рада, поставио хипотезе и циљеве истраживања, изложио начин самог истраживања и указао на његову научну и друштвену оправданост.

Кандидат Марко Ракић рођен је 04.06.1984. године у Београду, где је завршио основну школу и Једанаесту београдску гимназију (2003). Дипломирао је на Факултету за менаџмент "Браћа Карић" 2007. године.

Мастер студије на Факултету безбедности уписао је 2007. године. Испите на последипломским студијама положио је са просечном оценом 9,50. Новембра 2009. године

одбранио је мастер тезу под насловом "Управљање безбедносним ризицима у постхладноратовском периоду", чиме је стекао академско звање дипломираног менаџера безбедности - мастера, смер безбедност.

Докторске студије уписао је 2009. године на Факултету безбедности. Кандидат је током докторских студија положио све испите предвиђене наставним програмом са просечном оценом 9.70, одбранио пројекат докторске тезе и уписао трећу (завршну) годину докторских студија.

Од 2011. године кандидат је запослен у Министарству спољних послова Републике Србије као државни службеник дипломатско-конзуларне струке, а од 2013. године налази се на дужности дипломатског аташеа у Амбасади Р. Србије у Риму.

Током академског рада, кандидат се перманентно научно усавршавао и објављивао радове у различитим областима. Кандидат је до сада објавио следеће научно-истраживачке радове од којих је један објављен у часопису који се налази на SCI листи:

1. Ракић, М: *Теорије и субјекти међународних односа на прагу 21. века*, Годишњак Факултета безбедности, Факултет безбедности, Београд, 2010;
2. Ракић, М, Петковић, Т: *Транснационалне корпорације – Глобална империја*, Мегатренд ревија, Мегатренд универзитет, Београд, 2010.
3. Ракић, М: *Управљање безбедносним ризицима у постхладноратовском периоду*, монографија, Етностил, Београд, 2014.
4. Кандидат је учествовао на међународној конференцији "*Balkan i balkanski ratovi, sto godina kasnije*", излажући рад на тему "*Балкан на размеђу векова – од епохе ратова до европских интеграција*" (Милашиновић, Р, Путник, Н, Ракић, М).
5. Rakić, M, Jurišić, D: *Wahhabism as a Militant Form of Islam on Europe's Doorstep*, *Studies in Conflict & Terrorism*, vol. 35, no. 9, pp. 650-663, Routledge, 2012. (If 0.608, DOI: 10.1080/1057610X.2012.702671)
6. Kešetović, Ž, Putnik, N, Rakić, M: *Possibilities of Improving Critical Infrastructure Protection in Countries in Transition*, *National Critical Infrastructure Protection* (Editorial: Keković, Z, Čaleta, D, Kešetović, Ž, Jeftić, Z), University of Belgrade – Faculty of Security Studies, Institute for Corporative Security Studies, Ljubljana, Beograd, 2013.

Научна и стручна оријентација кандидата Марка Ракића може се разумети као развојна – од проучавања кризног менаџмента, преко истраживања безбедносних ризика и претњи, до проучавања међузависности ових феномена, што је остварено израдом пројекта докторске тезе на тему "Кризни менаџмент у функцији заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији". Његови радови се одликују како теоријско-методолошком утемељеношћу тако и оригиналним приступом у разматрању сложених безбедносних феномена.

Докторска дисертација кандидата мсц Марка Ракића под насловом: "**Кризни менаџмент у функцији заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији**" написана је на укупно 324 стране основног текста. У попису коришћене литературе наведено је укупно 333 библиографске јединице и то 212 књига, монографија, саопштења на конференцијама, мастер радова, магистарских теза и докторских дисертација, 103 извора са Интернета, те 18 Закона из области кризног менаџмента и заштите критичних инфраструктура. Дисертација садржи 25 табела, 11 слика и 7 графикона.

Докторска дисертација садржи десет међусобно повезаних основних поглавља: *Увод и теоријско-методолошки оквир истраживања* (стр. 1-17), *Теоријске основе кризног менаџмента и науке о безбедности* (стр. 18-37), *Појмовно одређење критичне инфраструктуре и класификација критичних сектора* (стр. 38-85), *Безбедносни ризици и претње критичним инфраструктурама* (стр. 86-95), *Преглед политика ЕУ и технолошки развијених земаља на пољу заштите критичних инфраструктура* (стр. 96-178), *Специфичност угрожавања критичних инфраструктура у земљама у транзицији* (стр. 179-200), *Кризни менаџмент у функцији заштите критичних инфраструктура – искуства транзиционих земаља* (стр. 201-240), *Предлог модела заштите критичних инфраструктура у Републици Србији* (стр. 241-292), *Закључак* (стр. 293-306) и *Литература* (стр. 307-324).

II Предмет и циљ докторске дисертације

Предмет докторске дисертације је истраживање могућности успостављања ефикаснијих мера заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији, као што је и Република Србија, путем апарата кризног менаџмента. У образложењу проблема истраживања кандидат полази од чињенице да је сагледавање стања угрожености и заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији, као и основних проблема који се јављају

у овој области и могућности унапређења кризног менаџмента у функцији заштите критичних инфраструктура у овим земљама до сада недовољно истраживано, због чега настају несагледиве последице.

У савременом свету суочавамо се са многобројним изазовима, претњама и ризицима који доводе до различитих врста кризних ситуација. Сложеност и отвореност савремених друштава, разни облици економског, друштвеног и политичког деловања, као и катастрофе изазване природним поремећајима, свакодневно стварају изазове и претње којима се морамо супротставити различитим поступцима и инструментима. Појавни облици савремених криза указују на њихову сложеност и захтевност у смислу структурних и организационих одговора. Управљање неком савременом кризом представља врло сложену операцију која траје дуже време и у којој учествују различити актери, од политичких до пословних, као и појединци који су угрожени деловањем кризе. Сложеност и захтевност савремених криза, припреме, организовање одговора кад се криза појави, опоравак после кризе, као и управљање потребним променама које су неопходне за боље функционисање система, захтевају стварање јединствених политика управљања у кризним ситуацијама. Савремене политике се данас ослањају не само на капацитете које има држава, већ су отворене и према партиципацији грађана и других важних актера који учествују у некој заједници. Кризне ситуације су стања у којима морамо деловати, јер свако нечињење може створити још веће последице за појединце, организацију или заједницу. Кризе карактерише висок ниво неизвесности, посебно у условима недостатка информација. Кризно комуницирање је зато важно подручје, јер утиче на смањење неизвесности и ствара претпоставке за функционисање система одговора на кризе. После завршетка, односно окончања кризних ситуација појединац, организација или заједница приступају опоравку уз извлачење поука које могу послужити за управљање променама у систему с циљем ефикасног деловања у следећим кризним ситуацијама. Све то упућује нас на јачање организованог и свеобухватног приступа управљању савременим кризама у сложеним заједницама какве су данашње, а такав се приступ може обезбедити само обликовањем јавних политика и креирањем познатих и прихватљивих инструмената одговора на кризе.

Ови процеси условили су и промену схватања саме суштине кризе, као и концепција везаних за управљање кризама и заштиту критичних инфраструктура у

земљама у транзицији. Уласком у транзицију мења се начин заштите критичних инфраструктура као и приступ управљању кризама. Поред тога, земље у транзицији су суочене са проблемима који не постоје у стабилним демократским државама (недовољна изграђеност демократских институција, нестабилна економија, технолошка заосталост у односу на развијене земље света, непостојање јасно идентификованих претњи и ризика критичним инфраструктурама, проблеми у вези са трансформацијом сектора безбедности, неефикасно јавно-приватно партнерство). Савремене кризе захтевају нове стратегије и алате за одлучивање, те су све бројнији позиви за израду свеобухватних и конзистентних приступа за доношење комплексних одлука, у којима су фактори одлучивања разнородног карактера. Последично, посматрање критичних инфраструктура као алата кризног менаџмента захтева стављање све већег нагласка на потребу заштите јавног интереса и свеобухватно сагледавање потребних мера.

Истраживање система за управљање ванредним ситуацијама у 22 европске земље и 8 региона у оквиру АНВИЛ пројекта показало је велику разноврсност система у погледу њихове централизације, односно децентрализације, свехазардног приступа, улоге војске у цивилним ванредним ситуација, могућности привремене суспензије појединих права и слобода грађана током кризе итд. Истовремено показано је да нема апсолутно најбољег и општеприменљивог система који би био ефикасан у свим земљама, управо због специфичности о којима је било речи. Такође, истраживање је показало да постоје озбиљни проблеми везани за методологију којом се мери квалитет система за управљање ванредним ситуацијама операционализован кроз димензије ефикасности, ефективности и легитимности.

Све ово, као и чињеница да се околности под којима функционише савремени свет веома брзо мењају, условљава изналажење што једноставнијег апарата и алата, који ће доносиоци стратешких одлука користити при евалуацији алтернатива. Класични модели за подршку експертском одлучивању су у великој мери превазиђени услед потребе да се прикупе егзактни подаци разнородног карактера, али и због чињенице да се у кризном одлучивању са што мање утрошка ресурса (информација, новца и времена) мора донети довољно добра одлука, блиска оптималној.

У том контексту мења се и оквир ограничавајућих околности по кризно одлучивање, као и природа односа који се успостављају између доносилаца одлука и оних

којих се те одлуке тичу (заинтересоване стране). Специјалне методе оптимизације представљају нове флексибилне моделе за одлучивање, у којима треба пронаћи алат за правовремено и сврсисходно одлучивање, при чему се не подразумевају односи сукобљених интереса, већ партнерске, равноправне релације.

Земље у транзицији, попут наше, налазе се у посебном положају. Осим трансформације у свим областима, њих погађају и потпуно измењене глобалне прилике и трендови, као и нови изазови (позитивни и негативни). Паралелно са тиме, еволуира и наука о кризном управљању, мења се схватање кризе и концепти за њихово решавање.

Спроведено истраживање у овом раду допринело је разјашњењу појмовног и терминолошког корпуса ове специфичне области. На практичном нивоу, резултати овог истраживања допринели су развијању стратегија превенције, сузбијања и управљања кризама како на националном тако и на наднационалном нивоу. На основу добијених резултата истраживања изведени су и одређени закључци и предлози у вези са квалитетом, ефикасношћу и могућим недостацима заштите инфраструктура од виталног националног интереса Републике Србије. Тако се питање изградње адекватног система кризног менаџмента и заштите критичних инфраструктура од круцијалног значаја намеће само по себи, а доносиоци политичких одлука стављени су пред тешке изборе и дилеме, при чему се углавном не могу ослонити на дотадашње методе подршке. Стога је потребно изнаћи нове моделе доласка до одговора на питања о облику и обиму реструктурирања током кризне ситуације. Треба имати у виду да је, с обзиром на веома велике разлике између земаља због њихове веома изражене посебности, заиста тешко доносити опште важеће закључке и правити генерализације.

III Основне хипотезе од којих се полази у истраживању

Сагледавајући системе кризног менаџмента у функцији заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији, с посебним освртом на Републику Србију, уз констатацију да су различито устројени у савременим државама, што зависи од врсте и специфичности угрожавања државне територије, климатских прилика, природних појава, карактеристика тла и др., с једне стране, и постојећег правног система, управних традиција, политичко-територијалне организације и друштвеног уређења, историјских искустава са ванредним ситуацијама, с друге стране, а из перспективе заштите интереса

целокупног друштва, свеобухватно, рад полази од пет претпоставки, чију валидност је истраживање проверило.

X₁: комплексност кризног менаџмента

Критичне инфраструктуре у земљама у транзицији изложене су специфичним изворима и облицима угрожавања, у политичком, економском, културно-перцептуалном и организационом погледу, при чему се у већини случајева занемарује значај њихове заштите. Сходно томе, у већини транзиционих земаља системи заштите критичних инфраструктура су недовољно ефикасни у односу на системе у развијеним земљама.

X₂: неминовност кризног менаџмента у функцији заштите КИ

Кризни менаџмент у функцији заштите критичних инфраструктура представља комплексан феномен одређен дејством различитих фактора, који нису систематизовани, а његове манифестације и димензије нису прецизно сагледане. Сложеност овог феномена имплицира и хетерогеност посматране појаве, што је такође проверено;

X₃: неопходност промене у законској регулативи на плану заштите КИ

И поред наведених специфичности може се тврдити да су све транзиционе земље суочене са сличним проблемима: нестабилна регулативно-институционална сфера, ограниченост ресурса, дотрајалост инфраструктура, остаци социјализма, промена медијске културе, нарушени међународни односи.

X₄: интегрисаност кризног менаџмента и заштите критичних инфраструктура

Поједине земље су током транзиционог периода успешно унапредиле системе управљања кризама и политике заштите критичних инфраструктура, и израдиле сопствене моделе на искуствима развијених земаља, уважавајући властите специфичности извора и облика угрожавања критичних инфраструктура који могу изазвати кризе великих размера.

X₅: унапређење кризног менаџмента и заштите КИ у Србији

Република Србија није трансформисала и јасно одредила систем кризног менаџмента и стратегију заштите критичних инфраструктура, тако да теорија и пракса у овим областима заостају у односу на већину земаља у транзицији, а самим тим није у складу ни са међународним нормама и трендовима у том погледу.

У закључним разматрањима дисертације, посебна пажња посвећена је објашњењу резултата истраживања, те је констатовано да су све хипотезе од којих се пошло у истраживању научно потврђене или делимично потврђене, са чиме је сагласна и ова комисија.

Комплексност истраживаног феномена, хипотетички оквир и постављени циљеви истраживања опредељују комплементарну примену више метода за прикупљање искуствене евиденције и за њену анализу. Поред општих метода научног истраживања (анализе, синтезе, индукције, дедукције, аналогije, предикције), при изради дисертације коришћени су активно истраживање теоријског и емпиријског карактера, анализа релевантне литературе, компаративни метод и сл. Реч је о доминантно квалитативном истраживачком приступу, јер је недовољна теоријска изграђеност на пољу заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији условила претежно експлораторну природу успостављених истраживачких захтева.

Начин истраживања и избор метода одређени су дефинисаним проблемом истраживања, теоријским и операционализованим предметом истраживања, претпостављеном хипотетичком основом и комплексношћу предмета истраживања. Због комплексности проучаваног феномена, односно указивања на потенцијалну међузависност концепата кризног менаџмента и заштите критичних инфраструктура, у раду су анализирани подаци из различитих извора. Базична искуствена евиденција је креирана из постојећих извора података док је теоријско заснивање проблема истраживања вршено прегледом и анализом литературе. Метод анализе садржаја коришћен је за систематизовање релевантних знања и закључака разноврсних научних дисциплина, који третирају како предмет истраживања овог рада, тако и граничне области.

Током истраживања је, пре свега путем метода анализе садржаја различитих облика комуникација, стварана искуствена грађа релевантна за извођење закључака о испитиваним појавама (процена стања угрожености критичних инфраструктура у земљама у транзицији, могућности унапређења заштите критичних инфраструктура у овим земљама, преглед стања на пољу кризног менаџмента у земљама у транзицији, међузависност ефикасног управљања кризама и заштите критичних инфраструктура и сл).

Транзиционе земље, а тиме и Република Србија, суочене су са великим политичким, економским и општим друштвеним тешкоћама, при чему богата искуства других,

развијенијих земаља, али и захтеви интеграционих процеса, отварају низ могућности и указују на могућа нормативна и организациона решења. Ипак, могућност имплементације теоријских модела и практичних решења развијених земаља нису аутоматски применљива на транзиционе земље, које не испуњавају потребне политичке, економске и нормативне предуслове.

Емпиријски подаци прикупљени методом моделовања и анализирани путем специјалних метода оптимизације и интерпретирани резултати послужили су за извођење закључака истраживања.

IV Кратак опис садржаја дисертације

У *Уводу* и **првом поглављу** дисертације *Теоријско-методолошки оквир истраживања* (стр. 1-17) формулисани су проблем и предмет истраживања, циљеви истраживања, хипотетички оквир, методе и технике истраживања, очекивани резултати и научни допринос истраживања.

Предмет **другог поглавља** дисертације, *Теоријске основе кризног менаџмента и науке о безбедности* (стр. 18-37), је анализа концептуалног оквира и циљева кризног менаџмента, односно појмовно одређење и идентификовање основних задатака овог феномена. У том духу објашњени су и доктринарни и концептуални приступи безбедности (глобална, регионална, национална, људска безбедност). Из спроведене анализе, изведени су конкретни закључци о односу кризног менаџмента и наведених безбедносних парадигми.

У **трећем поглављу**, под насловом *Појмовно одређење критичне инфраструктуре и класификација критичних сектора* (стр. 38-85), дефинисани су кризни менаџмент, критичне инфраструктуре и њихова интегрисана заштита. Релевантни аутори под кризама подразумевају озбиљну претњу основним структурама или фундаменталним вредностима и нормама социјалног система, која, у условима временског притиска и веома несигурних околности, захтева доношење критичних одлука. Ова дефиниција има две битне карактеристике за ову дисертацију: може се применити на све врсте поремећаја и условљава мултидисциплинарни приступ, а такође усмерава нашу пажњу на доношење критичних одлука у тешким околностима.

У оквиру овог поглавља дате су дефиниције и класификације појма инфраструктура, који је у модерном цивилном друштву у употреби од 1980-тих година, прво у САД а после и у другим земљама, и обично обухватају: путеве, мостове, водене и канализационе системе, аеродроме, луке и јавне објекте, производњу електричне енергије, телекомуникације и др. Потом је дефинисан и анализиран појам, концепт и историјски развој критичне инфраструктуре, који зависи од системских оквира у којима се посматрају несреће и катастрофе, односно од нове интерпретације ризика и рањивости и њихове повезаности са националном безбедношћу. Установљено је да критична инфраструктура подразумева средства, уређаје, услуге и информационе системе који подржавају њихово функционисање, од суштинске важности за здравље, сигурност, безбедност и економско добробит грађана и ефективно функционисање власти. Затим је извршено категорисање критичних инфраструктура на секторе и подсекторе (флукутирајући број), њихово груписање, а анализирани су карактеристике и међузависности истих. Са аспекта заштите извршено је дефинисање одбране критичних инфраструктура (индекс критичности рачуна се на основу категорија које се установљавају приликом утврђивања значаја инфраструктуре за друштво и рефлектују ниво критичности сваког сектора и подсектора), а дат је и предлог методологије заштите критичних инфраструктура.

Овим поглављем потврђена је хипотеза X_1 , а делимично и хипотеза X_2 .

У четвртом поглављу под називом *Безбедносни ризици и претње у критичним инфраструктурама* (стр. 86-95), обрађен је проблем безбедности критичних инфраструктура, који постаје један од приоритета савременог друштва, јер традиционални методи за очување безбедности инфраструктуре више нису довољни због чега унапређење безбедности КИ мора да буде брига свих субјеката у друштву. Безбедност КИ подразумева стање заштићености интегритета КИ, а што је због сложености данашњих система генерално немогуће учинити у потпуности, већ са реалним циљем и са прихватљивим ризицима. Овај циљ се може постићи ако се мере заштите примене што раније уз благовремено идентификовање потенцијалних опасности, процењивање ризика и примењивањем корективних радњи. У овом делу рада, дефинисани су појмови везани за угрожавање безбедности критичне инфраструктуре, као: претње, ризик, хазард, рањивост. Политика националне безбедности увек зависи од перцепције претњи које постоје у односу на националне интересе и представља могућност развијања заштите од истих.

Могућност отклањања или смањивања ризика зависи од нивоа познавања појаве у којој је садржан одређени ризик. Идентификација ризика подразумева процес проналажења, прописивања и карактерисања елемената ризика релевантних за циљеве управљања, односно процену ризика.

Ипак, иако се безбедносни ризици по КИ могу класификовати на различите начине, несумњиво је да се многи од њих међусобно прожимају или су каузално условљени. Без обзира на критеријум класификације, неке ризике није могуће сврстати у само једну категорију, док се поједини често не могу уклопити ни у једну класификациону класу. Стога се сматра да се не могу утврдити универзално важећи и непроменљиви класификациони критеријуми већ да се морају изградити флексибилни оријентациони критеријуми чија ће се садржина мењати у зависности од конкретних варијетета и специфичних просторних, временских и фактора средине. Другим речима, кандидат истиче да су ризици варијабилна категорија, тако да редуковање једне врсте ризика може да доведе до настајања новог или до повећања вероватноће остварења другог ризика, што не би требало занемарити у процесу анализе, идентификације и класификације ризика. Треба напоменути да приступ идентификацији и класификацији ризика мора бити заснован на објективности, систематичности и непристрасности, с тим да је пожељно узети у обзир субјективне доживљаје свих одговорних за нормално функционисање КИ о степену и врсти угрожавања, па је препоручљиво процес идентификације и класификације ризика прилагодити специфичностима једне КИ, њеног окружења и локалне заједнице. У идентификовању и класификовању ризика врло су битне релевантне и ажуриране информације и посебна стручна знања.

Овим поглављем потврђена је делимично хипотеза X_2 .

У **петом поглављу** под називом *Преглед политика ЕУ и технолошки развијених земаља на пољу заштите критичних инфраструктура* (стр. 96-178), дата је анализа концепта интегрисане заштите КИ за САД, Русију и Јапан, у складу са свеобухватним методолошким оквиром, као и корелација у области критичне инфраструктуре.

Основни циљ политике ЕУ на плану заштите КИ јесте обезбеђење једнаког степена заштите за постројења одабране критичне инфраструктуре, што је изводиво једино на основу заједничког европског оквира за заштиту критичне инфраструктуре. Овакав приступ проистекао је из опасности да би разарање или поремећај одређене критичне

инфраструктуре у једној земљи чланици могли непосредно утицати и на друге земље чланице. У овом смислу ЕУ дефинише тзв. Европску критичну инфраструктуру која се састоји од оних физичких ресурса, служби, уређаја, информационе технологије, економске или социјалне користи: било а) две или више земаља чланица, било б) три или више земаља чланица. Критичне инфраструктуре у ЕУ су ресурси, системи и мреже, физички или виртуелни, чије уништавање или онеспособљавање може ослабити националну безбедност, економску стабилност и утицати на друге аспекте нормалног функционисања друштва.

Међутим, због чињенице да су данашње инфраструктуре међусобно повезане и да се криза може осетити у суседним државама, учешће ЕУ се сматра оправданим иако она има само улогу координатора. На националном нивоу поједине државе чланице ЕУ су још у раној фази примене мера заштите критичних инфраструктура, док је у другима степен развоја политика и стратегија ЗКИ на много вишем нивоу. Ипак, постоје и неке сличности између држава, нпр. у основним механизмима ЗКИ и изгледу система, који се бави прописивањем и спровођењем мера заштите (нпр. све државе чланице имају исти или бар сличан принцип поделе обавеза по секторима, са по једном надлежном институцијом за сваки сектор). Ипак, предузете мере и спроведени планови заштите разликују се од једне до друге државе.

Заштита критичне инфраструктуре у ЕУ у великој мери је децентрализована унутар самих држава чланица. У свакој од земаља значајан део инфраструктуре је у приватном власништву, тако да мора постојати сарадња са институцијама државе. Ниво и степен учешћа приватног сектора у заштити критичне инфраструктуре је различит. Док су у појединим државама представници приватног сектора активно или систематски укључени у развој политике, приватни сектор у осталим се укључује по потреби и то најчешће због имплементације минималних стандарда заштите које је установио државни сектор.

Политика заштите критичних инфраструктура унутар ЕУ је представљена као контролисани процес Комисије која идентификује и штити критичну инфраструктуру са једне стране, или као децентрализовани систем где је улога ЕУ да промовише координацију и размену искустава, али где највећу контролу над заштитом критичне инфраструктуре имају државе чланице с друге стране. Исправност приступа *одоздо на горе* је заснована на чињеници да националне службе најбоље познају стање у својим земљама.

Примарна и неспорна одговорност за заштиту КИ лежи на државама чланицама и власницима/оператерима КИ. Велике корпорације су ограничене националним оквирима (правним, економским, политичким) када обављају своје активности на међународном нивоу. Ценећи њихова искуства, вештине и специфичне захтеве у односу на заштиту КИ, генерално не сме бити потцењена улога приватног сектора.

Јачање међусобне сарадње, уз поштовање разлика и сличности националних система безбедности, треба да се одвија уз поштовање локалних и националних различитости. Управо је истраживање могућности за сарадњу између чланица Европске уније у ванредним ситуацијама суштински циљ и допринос АНВИЛ-а (Анализа система цивилне заштите у Европи), који указује на културну, институционалну, правну и оперативну разлику 22 национална система цивилне заштите и 8 регионалних организација у Европи. Овако широко схваћен приступ помаже да се превазиђу поједностављене претпоставке за избор "најбољег начина" кризног менаџмента, било да су кризе националне, регионалне или наднационалне. Анализа је открила да се административна одговорност, правни оквир и оперативна пракса земаља изразито разликују и да су последица националног контекста и историјских искустава. Интересантно је да истраживање није открило значајне разлике у ефективности, ефикасности и легитимности система цивилне заштите. Не постоји јединствен начин поступања у цивилној заштити, који одговара свима, али постојећи има простора за измене, прилагођавања и побољшања у многим областима.

За ЕУ је битно да за земље чланице или регионе истакне по чему се разликују. Тако се, на пример, последњих година видело много пожара у јужној Европи (Грчка, Шпанија, Италија, Хрватска), индустријске несреће у Француској, бројни земљотреси у Италији, поплаве у централној и источној Европи, терористички напади у Великој Британији, Шпанији, Француској и Холандији, што је само неколико недавних догађаја. У одговорима на ове различите кризе стичу се и различита искуства, уз уважавање претходних искустава и традиције.

Све државе чланице Европске уније су у периоду од 2010-2012. године извршиле битне реформе својих система заштите критичних инфраструктура, али и даље постоје значајне разлике по питању форме, разумевања и последица трансформације. У већини земаља поступци су само до одређеног нивоа централизовани, док локални и регионални

нивои имају важну улогу у вођењу политике цивилне заштите. Добровољне организације чине важан фактор и допринос у цивилној заштити у већини АНВИЛ земаља, али степен организационе конхерентности и формализација сарадње агенција и јавности и осталих друштвених актера значајно варира.

Још од деведесетих година 20. века до данас заштита целокупне (посебно критичне информационе инфраструктуре) у САД представља изузетно важну ставку у федералној стратегији националне безбедности. Стратегија националне безбедности из 2007. године указује на значај заштите критичне инфраструктуре, пре свега информационе критичне инфраструктуре зато што се функционисање великог дела есенцијалних сервиса и служби, као и скоро целокупна критична инфраструктура ослањају на неспутано коришћење интернета и комуникационих система, података, мониторинг и контролних система у чијем је саставу информациона (сајбер) инфраструктура.

Национални план заштите инфраструктуре и појединачни планови заштите критичних сектора (NIPP), који дефинише оквире за спровођење постојећих и будућих пројеката програма и активности у циљу заштите критичне инфраструктуре и кључних ресурса донела је Национална служба безбедности у јуну 2006. године. Планом су дефинисана три различита концепта заштите: одвраћање терориста од напада на критичну инфраструктуру, смањење степена рањивости државе и критичне инфраструктуре, ублажавање потенцијалних последица. Појединачни планови заштите критичне инфраструктуре по секторима, представљају допуну Националног плана заштите критичне инфраструктуре и додатно објашњавају начине на које се врши имплементација Националног плана у различитим критичним инфраструктурним секторима. Стога су за заштиту националне имовине идентификована основна министарства, која морају да преузму надлежност. Главну одговорност носе Министарство националне безбедности, министарство одбране и унутрашњих послова. У тим активностима учествују и остала министарства попут Министарства енергетике, правде, државне управе, здравља, финансија и др.

Приватно-јавна партнерства су, како истиче кандидат, један од најбитнијих предуслова ефикасне заштите критичне инфраструктуре у САД-у. Председничка комисија за заштиту критичне инфраструктуре (PCCIP) донела је закључак да је неопходност заштите инфраструктуре даље условила неопходност поделе одговорности и сарадње

приватног и јавног сектора. Од тад, приватно-јавна партнерства и квалитетна размена података између приватног и јавног сектора представљају један од најбитнијих задатака у процесу заштите критичне инфраструктуре у САД-у.

У САД систем мониторинга и превенције катастрофа неопходан је из простог разлога што истраживања указују на то да се ризик од природних катастрофа и великих технолошких катастрофа константно увећава. Истовремено, из статистичких података уочава се да се економски и укупни материјални трошкови ванредних ситуација, односно природних катастрофа, из године у годину повећавају. Према званичној статистици 640 ванредних догађаја збило се у САД у протеклих 30 година са укупном штетом преко 544 милијарде долара.

Безбедносни изазови су у САД посебно дошли до изражаја после 11. септембра 2001. године, који је у потпуности променио концепте и инструменте за постизање опште безбедности, безбедности грађана и управљању кризама у нарастајућем међузависном окружењу, посебно са становишта терористичког угрожавања критичне инфраструктуре. Зато су САД предузеле свеобухватне стратегије у заштити критичне инфраструктуре, с основним циљем координираног и ефикасног одговора на ове ризике, што је аргументовано и потврђено.

Током последњих година Русија је начинила значајан напредак кад је у питању унапређење и заштита критичне инфраструктуре. Национална безбедност и економско благостање Руске Федерације зависе од стварног степена заштите критичне инфраструктуре, што ће у будућности бити још значајнија зависност, посебно кад је у питању информациона инфраструктура на коју ће се убудуће све више ослањати сви остали инфраструктурни сектори. Критично важни објекти идентификују се на основу 3 критеријума: типа претње, размере катастрофа и важности објекта.

Оснивање Националног центра за кризни менаџмент 2006. године био је одговор на растућу потребу да се унапреди оптимизација активности које се предузимају приликом реаговања на ванредне ситуације са коришћењем модерних технологија. Концепт (касније стратегија) националне безбедности представљен маја 2009. године, даје потпуно нови тон политици заштите критичне инфраструктуре у Русији.

Кад су у питању приватно-јавна партнерства, треба поменути Руску асоцијацију мрежа и сервиса, која доприноси развоју норми за имплементацију и коришћење

безбедних информационих технологија и ПРИОР који представља државну иницијативу за уједињење државних, приватних и непрофитних организација у циљу развоја информационог друштва у Русији. Права сарадња приватног и јавног сектора на пољу информационе безбедности остаје и даље ограничена у односу на друге развијене државе.

Критична инфраструктура у Јапану дефинисана је 2005. године Акционим планом о мерама заштите критичне инфраструктуре, који је издао Савет за политику безбедности. Критичну инфраструктуру у Јапану чине службе које се баве пружањем услуга, а које су апсолутно неопходне за функционисање друштва и економије Јапана. Уколико дође до прекида функције неке критичне инфраструктуре или уколико је функционисање неке инфраструктуре угрожено, функционисање читавог друштва и економије Јапана биће поремећено.

Партнерства приватног и јавног сектора битан су сегмент заштите критичне инфраструктуре у Јапану. Тако, на пример, свеобухватна стратегија информационе безбедности из 2003. године у једном делу садржи предлоге везане за сарадњу државног и приватног сектора. Прва национална стратегија о информационој безбедности и акциони план безбедносних мера за заштиту критичне инфраструктуре такође указују на неопходност сарадње приватног и јавног сектора. У овим документима се указује и на неопходност за формирањем организација које ће се бавити мерама заштите, техничким операцијама, анализом и реаговањем везаним за заштиту инфраструктуре у оквиру сваког критичног сектора. Ове организације су задужене и за безбедну размену података између државних организација и приватног сектора.

У целини заштита критичних инфраструктура у развијеним земљама је изазов који може да се испуни само кроз заједничке напоре сарадње државе и приватног сектора. Јавни интерес у критичној инфраструктури најбоље ће бити заштићен, уколико му се по принципима делиберативне демократије приступи свеобухватно и укључивањем што ширег круга заинтересованих страна у процес доношења стратешких одлука. Због сложених дешавања у савременим кризама, велика је комплексност и разноликост системских ризика по јавни интерес.

Овим поглављем потврђена је хипотеза X_3 , а делимично и хипотеза X_4 .

У **шестом поглављу**, *Специфичност угрожавања критичних инфраструктура у земљама у транзицији* (стр. 179-200), тежишно је указано на специфичности угрожавања

критичних инфраструктура у земљама у транзицији. Спроведена анализа, у вези са основним карактеристикама и проблемима са којима се суочавају земље у транзицији, допринела је постављању приоритетних безбедносних задатака и идентификовању кључних фактора који угрожавају критичне инфраструктура у овим земљама.

Процес транзиције бивших социјалистичких земаља укључује три фазе. Прва фаза је слом социјалистичких система и спроведена је у свим европским државама. Она је уследила због нестанка легитимности реалсоцијалистичког типа владавине, у којем сила и принуда нису биле више одрживе. Модерни политички системи своју легитимност заснивају на успешно спроведеној транзицији оствареној на различитим подручјима од економског развоја, грађанских и политичких слобода, слободног тржишта до аутономије моралне, културне и религијске сфере. Друга транзициона фаза заснива се на приближавању већ готовом моделу развијених друштава тржишне економије и либералне демократије. Ова фаза одвијала се кроз комбинацију континуитета и дисконтинуитета. Континуитет представљају обрасци ауторитативне политичке културе, игнорисање владавине закона, клептократски однос према јавној имовини, нетолеранција итд., док дисконтинуитет чине слободни и демократски избори, институције вишестраначког система, приватизација друштвеног власништва, тржишна економија, медијски плурализам итд. Транзиција за бивше социјалистичке земље представља убрзани процес који је у западним земљама пролазио кроз деценијске циклусе и због тога у транзиционим земљама производи изненађујуће, често шокантне друштвене последице. Трећа фаза је најдужа и да би се остварила консолидација новог система потребно је да се испуни више међусобно повезаних услова: успостављање вишестраначких, слободних избора и тржишне економије; обликовање виталног и слободног цивилног друштва; конституисање релативно аутономног политичког друштва; владавина права; државна администрација која служи свим грађанима и у њиховом интересу спроводи интенције демократске власти, и институционално организовано економско друштво. Транзиција се такође може посматрати и као процес интеграција у ЕУ.

Карактеристично за све земље Западног Балкана је да су то углавном мале неконкурентне привреде, недовољно усклађене са европским и међународним нормама и стандардима, да све земље имају дефицит трговинског биланса и буџета. Све оне, мање више, имају незадовољавајућу инфраструктуру, недостатак обртног капитала и недовољну

и неадекватну кредитну подршку, високо учешће сиве економије и још увек значајно присутну корупцију и криминал.

Кризне и ванредне ситуације у највећем броју случајева проузрокују оштећења на инфраструктурним системима, чиме ремете устаљене начине и методе снабдевања становништва, привреде и других корисника који су директно зависни од њиховог функционисања. С друге стране, застој у свакодневном функционисању инфраструктурних капацитета може проузроковати стање кризне и ванредне ситуације. Због тога је у земљама у транзицији приоритет на заштити критичних инфраструктурних система. На ефикасно функционисање критичне инфраструктуре у условима кризних и ванредних ситуација знатно утиче на адекватну искоришћеност ресурса система, који могу помоћи да се успешно одговори на безбедносне изазове, ризике и претње. Низ економских показатеља даје основ за закључак да ли је земља у процесу транзиције на добром путу у спровођењу економских реформи или је запала у још веће економске проблеме чиме су додатно угрожене критичне инфраструктуре.

У *Седмом поглављу, Кризни менаџмент у функцији заштите критичних инфраструктура – искуства транзиционих земаља* (стр. 201-240), посвећено је анализи политика заштите критичних инфраструктура за две земље које су прошле период транзиције и постале чланице ЕУ, и то Бугарској и Словенији, што је отворило простор за спровођење компаративне анализе. Преглед модела кризног менаџмента у функцији заштите КИ у Бугарској и Словенији примењен је на предлоге модела за Р. Србију.

Бугарска је чланица Европске уније од 2007. године и као таква прати активности и регулативу ЕУ у области заштите критичне инфраструктуре. Велики број бугарских критичних инфраструктура екстремно су осетљиве на природне катастрофе као што су земљотреси, сурови временски услови, поплаве, олује и сл. Сагласност о томе који се инфраструктурни сектори сматрају критичним представља неопходан предуслов за даљи развој процеса заштите критичних инфраструктура У оквиру процеса формирања политике заштите критичне инфраструктуре у Бугарској постоји низ активности и процена које заједно чине целину. Оквир планирања капацитета за заштиту критичне инфраструктуре у Бугарској односи се на различите аспекте процеса планирања, на могућност симултаног деловања различитих елемената који учествују у заштити критичне инфраструктуре, на централизовану природу планирања капацитета и децентрализоване планове и програме

финансирања и спровођења мера заштите критичне инфраструктуре, затим на организацију процеса доношења одлука, на имплементацију, надгледање и добијање повратних информација о успешности мера ЗКИ.

Пошто одређени број организација које учествују у заштити критичне инфраструктуре има много шири спектар активности од рада на заштити критичних инфраструктура, препорука стручњака за ЗКИ у Бугарској је да се процес планирања ЗКИ посматра у контексту "заштите становништва и критичних инфраструктура од терористичких напада, природних катастрофа, индустријских несрећа и катастрофа".

Словенија је у погледу доношења и спровођења политике заштите критичне инфраструктуре, поред Бугарске, добра референтна тачка за поређење са Србијом и за извлачење поука и искустава, која би се касније применила на примеру Србије. Словенија је након стицања независности успела релативно брзо да уђе у састав ЕУ, а уласком у ЕУ обавезана је и да своје законске регулативе усклађује са европским регулативама на свим пољима, па и на пољу ЗКИ. Сем усвајања законске регулативе, Словенија је доста урадила и у области спровођења закона у пракси, што опет може да се користи и за предлагање одређених мера и начина спровођења тих мера у Србији.

Сектори и подсектори КИ идентификовани су на основу компаративне анализе свих битних инфраструктурних сектора других држава ЕУ и поређења те инфраструктуре са секторима и подсекторима у Словенији. Селекција релевантних организација које су се разматрале у контексту идентификовања критичних инфраструктура, обављена је уз консултацију са релевантним министарствима и уз примену критеријума међусекторске анализе. Анализом је идентификовано 9 критичних инфраструктурних сектора, идентификоване су њихове функције и задаци, а формиран је списак министарстава, организација, агенција и других државних и приватних удружења које су одговорне за функционисање и заштиту критичне инфраструктуре.

Прекограничне последице престанка функционисања инфраструктуре могу бити значајне, јер словеначка КИ представља истовремено и саставни део мреже европских критичних инфраструктура. У оквиру словеначке критичне инфраструктуре постоје сектори коју су више и они који су мање међународно оријентисани. Више међународно оријентисани сектори су они који не би могли да функционишу да нису део међународне инфраструктуре. То значи да ови инфраструктурни сектори директно зависе од

међународних инфраструктура, сектора и служби, али и да утичу на те исте међународне инфраструктурне секторе и службе. Инфраструктурни сектори који су у највећој мери међународно оријентисани у случају Словеније су саобраћај и транспорт, информационе и комуникационе технологије и енергетика.

Објекти критичне инфраструктуре асиметрично су дистрибуирани у оквиру Словеније. Критичне инфраструктуре у већој мери су смештене у урбаним срединама. Посебно су критичне мулти-инфраструктуралне области тј. области у којима је лоциран већи број различитих типова инфраструктура. Ометање нормалног функционисања једног типа инфраструктуре у оваквим областима брзо би посредно утицало и на функционисање других инфраструктура у тој области. Према Резолуцији о стратегији националне безбедности Републике Словеније, национални безбедносни систем чине три равноправна, међусобно повезана и међусобно зависна подсистема: безбедносни систем, систем заштите од природних и других непогода (катастрофа) и систем одбране.

Према Резолуцији Владе Републике Словеније из 2010. године, критична инфраструктура у Словенији од националног значаја укључује сва добра и службе која су од суштинског значаја за државу и чије би нарушавање или уништавање имало велики утицај на националну безбедност, економију, витално функционисање друштва, здравље, безбедност, заштиту, као и на целокупно друштвено благостање.

Овим поглављем потврђена је хипотеза H_4 .

У *осмом поглављу*, *Предлог модела заштите критичних инфраструктура у Републици Србији* (стр. 241-292), се, на основу претходно утврђених емпиријских показатеља, предлаже модел заштите критичних инфраструктура у Републици Србији. С тим у вези, у овом поглављу су идентификовани критични сектори, извршен преглед досадашњих иницијатива, стратегија и политика на овом пољу, и испитана применљивост искустава држава које су прошле транзицију, као што су Бугарска и Словенија. Осим тога, у овом поглављу указује се и на међузависност заштите критичних инфраструктура и националне безбедности Републике Србије.

Након идентификације проблема и теоретских разматрања неколико сродних модела кризног менаџмента за заштиту критичних инфраструктура, уследило је дефинисање доктринарних, стратегијских и законских оквира који би били најприхватљивији за Републику Србију. Она у односу на земље из непосредног окружења

ужива доста висок степен безбедности у релативно нестабилном регионалном и међународном окружењу. Стога се систем кризног менаџмента у функцији заштите КИ земаља из непосредног окружења (БиХ, Црна Гора, БЈР Македонија и Албанија) није могао узети као референтни оквир за избор и предлагање модела заштите КИ у Републици Србији. С друге стране, Бугарска и Словенија су, због просторно-географских, политичких, друштвено-економских и културолошких сличности, као и у погледу доношења и спровођења политике заштите КИ, добра референтна тачка за извлачење поука из искустава која би се могла применити у Р. Србији.

Применом методе моделовања, а на основу постојећих модела Словеније и Бугарске, предложен је модел успостављања и функционисања кризног менаџмента за заштиту критичних инфраструктура у Републици Србији, уз неопходност одређених модификација, јер се ниједан модел не може једноставно преузети и имплементирати. Следећи добру праксу, Р. Србија би свој систем кризног менаџмента и заштите КИ могла да осмисли и примени у складу са досадашњим искуствима Словеније и Бугарске. Тим пре, што се Р. Србија, исто као и Р. Словенија и Бугарска, налази на раскршћу неколико важних коридора друмског, железничког, водног и ваздушног саобраћаја, а инфраструктура информационих и комуникационих технологија и енергетике још увек нису саставни део европске инфраструктуре. Готови модели Словеније и Бугарске се, са друге стране, не могу преузети и имплементирати у Р. Србији без одређених модификација, јер свака држава има своје специфичне особености. Објекти критичне инфраструктуре асиметрично су дистрибуирани у оквиру Словеније – критичне инфраструктуре у већој мери су смештене у урбаним срединама. Посебно су критичне мулти-инфраструктуралне области тј. области у којима је лоциран већи број различитих типова инфраструктура. Ометање нормалног функционисања једног типа инфраструктуре у оваквим областима брзо би посредно утицало и на функционисање других инфраструктура у тој области. У Србији су, пак, објекти критичне инфраструктуре равномерно дистрибуирани на целој територији државе (по чему је Србија сличнија Бугарској). Осим тога, Србија нема нуклеарну инфраструктуру какву поседују Словенија и Бугарска (Кршко и Козлодуј), итд.

Предложени модел кризног менаџмента у функцији заштите критичних инфраструктура у Србији тестиран је и у великој мери редукује неизвесност, смањује

трошкове и лак је за употребу, а укључује резултате других студија које обухватају немерљиве, непотпуне или недоступне податке. Практичне користи још су веће за Србију, јер су модели кризног менаџмента у заштити критичних инфраструктура у Бугарској и Словенији слични и брзо се мењају, па би цена самосталног, квалификованог и професионалног истраживања на ову тему у Србији трајала дуго и била би превинока.

Овим поглављем потврђена је хипотеза X_5 .

У **осмој целини**, *Закључак* (стр. 293-306), кандидат сумира резултате истраживања, даје закључна разматрања и доприносе рада, као и могуће правце даљих истраживања.

На крају, у **деветом поглављу**, *Литература* (стр. 307-324), систематизован је списак референци и извора релевантних за реализацију ове дисертације.

V Остварени резултати и научни допринос дисертације

Докторска дисертација мсц Марка Ракића имала је за циљ да истражи и анализира проблематику кризног менаџмента у функцији заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији, с посебним нагласком на примену постојећих успешних модела сродних земаља на Републику Србију. Сложеност и значај истраживане проблематике нужно захтевају мултидисциплинарни приступ. Кандидат је, на основу јединствене методологије, извршио анализу теоријске заснованости постављених хипотеза, нормативне уређености и практичног функционисања кризног менаџмента у економски развијеним земљама, као и у земљама у транзицији. Након тога приступио је анализи кризног менаџмента и критичних инфраструктура у Србији, где је методом моделовања, на основу постојећих модела Словеније и Бугарске, предложен модел успостављања и функционисања кризног менаџмента за заштиту критичних инфраструктура у Републици Србији, уз неопходност одређених модификација.

Сходно дефинисаном предмету, проблему и циљевима истраживања, научно теоријски допринос дисертације у наукама безбедности се огледа у следећем:

- изабрана је комплексна област за истраживање, мултидисциплинарна и динамична по својој природи. Приказана је позиција и значај кризног менаџмента у функцији заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији, чиме су употпуњена знања о феноменолошким странама посматраног проблема;
- уважавањем специфичности појединих земаља, посебно развијених и земаља у транзицији, систематизоване су и анализирани карактеристике постојећих појава и

трендова у области кризног менаџмента и критичних инфраструктура. Указано је на њихове карактеристике, генезу, последице и повратне спреге ових феномена и утврђени су битни елементи политике;

- на систематичан начин извршена је научна дескрипција криза и кризног менаџмента, са посебним освртом на управљање кризама, као и критичним инфраструктурама и изазовима њихове заштите. Искуства других послужила су за креирање сопствених закључака по овим темама;
- извршена је систематизација фактора комплексности, који окружују област криза и кризног менаџмента у критичним инфраструктурама земаља у транзицији, чије манифестације и димензије пре тога нису прецизно сагледане;
- синтетизована су научна сазнања о процесу и облицима кризног менаџмента, посебно у сектору критичних инфраструктура, као и практични изазови за опште и посебне критичне инфраструктуре;
- проширена су и систематизована научна сазнања путем креирања концепта кризног менаџмента зарад добијања комплетне слике о критеријумима за одлучивање у критичним инфраструктурама у доба кризе, смештањем истих у одговарајући историјски и актуелни друштвено политички контекст;
- истраживање је истакло да су ризици варијабилна категорија, тако да редуковање једне врсте ризика може да доведе до настајања новог или до повећања вероватноће остварења другог ризика, што не би требало занемарити у процесу анализе, идентификације и класификације ризика и тако аналитички обрађен феномен различитих аспеката посматрања и императива заштите свих заинтересованих страна, чиме је дат допринос синтетизовању укупног научног фонда у овој области;
- искуства других земаља, дата у упоредном прегледу праксе, послужила су за развој сопственог идејног решења модела одлучивања о структури кризног менаџмента, алтернатива и критеријума одлучивања;
- У свакој од развијених земаља значајан део инфраструктуре је у приватном власништву, тако да мора постојати сарадња са институцијама државе. Ниво и степен учешћа приватног сектора у заштити критичне инфраструктуре је различит, а посебно није на задовољавајућем нивоу у земљама у транзицији, а тиме и у Србији; Заштита критичне инфраструктуре у ЕУ у великој мери је децентрализована

унутар самих држава чланица, а истраживање је открило да се административна одговорност, правни оквир и оперативна пракса земаља изразито разликују и да су последица националног контекста и историјских искустава.

- у разматрање је укључено практично моделовање које је омогућило ефикасну процену предложених алтернатива кризног менаџмента у заштити КИ. На тај начин је емпиријски потврђена исправност исказаних ставова и показано је да истраживање има предиктивну функцију, јер указује на тенденције;
- истраживање је, такође, показало да постоје озбиљни проблеми везани за методологију којом се мери квалитет система за управљање ванредним ситуацијама операционализован кроз димензије ефикасности, ефективности и легитимности.
- У спроведеном истраживању дефинисани су поступци неопходни за процес изградње интегрисаног система заштите КИ у Р. Србији.

Тема доношења одлука кризног менаџмента у функцији заштите КИ као и антиципација реакција на одлуку (мере и контра мере у условима високог степена неизвесности) предмет је врло актуелних истраживања, којим се баве практичари, експерти, научни и теоријски кругови, те је њена актуелност и убудуће потврђена кроз систематизовање знања на ову тему. Истраживана проблематика спада у ред недовољно истраживане материје, не само код нас већ и у свету.

Проблематика обрађена у овом раду, разматрање кризног менаџмента у функцији заштите критичних инфраструктура уз императив заштите у земљама транзиције и разрађен метод моделовање употребом анализе стања у сродним земљама, није раније обрађивана на начин на који је то кандидат учинио, тако да је на тај начин дат допринос решавању актуелног и сложеног задатка. Комисија констатује да докторска дисертација кандидата мсц Марка Ракића представља значајан допринос научном сазнању у области наука безбедности.

VI Закључак и предлог Комисије

Кандидат мсц Марко Ракић испунио је све формалне услове за пријаву докторске дисертације на Факултету безбедности. На основу анализе и критичке оцене докторске дисертације, Комисија је једногласно закључила:

1. Докторска дисертација "**Кризни менаџмент у функцији заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији**", кандидата мсц Марка Ракића је урађена у складу са одобреном пријавом на коју је сагласност дало Наставно научно веће Факултета безбедности и Стручно веће Универзитета у Београду. Предмет пријављене докторске дисертације је друштвено и научно релевантан.

2. Дисертација по свом садржају, методолошком приступу, добијеним резултатима и предложеним мерама представља свестрану, комплексну и критичку анализу кризног менаџмента у функцији заштите критичних инфраструктура из области интегрисане заштите јавног интереса. Кандидат полази од актуелних теоријских сазнања у области наука о безбедности, постављајући утемељене и истраживачки плодне хипотезе, које је на методолошки коректан начин испитао, дајући допринос проширивању фонда теоријског знања.

3. Поред научно теоријског, дисертација има и друштвено практични допринос, будући да изведени теоријски оквир и резултати емпиријског истраживања могу бити основ за стратешко одлучивање и дефинисање кризног менаџмента за заштиту критичних инфраструктура у земљама у транзицији, посебно у Републици Србији.

4. На основу укупне анализе текста дисертације, кроз јасан и прегледан ток излагања изложен је низ релевантних научних и стручних информација које су систематизоване, уопштене и повезане у компактну целину, као основа за будућа истраживања. Комисија једногласно оцењује да докторска дисертација кандидата мсц Марка Ракића представља оригинално и вредно дело настало као резултат самосталног истраживачког рада.

Имајући у виду наведене констатације и значај истраживања, Комисија позитивно оцењује урађену докторску дисертацију и једногласно Наставно научно веће Факултета безбедности Универзитета у Београду

ПРЕДЛАЖЕ

1. да Научно наставно веће Факултета безбедности Универзитета у Београду прихвати позитивну оцену докторске дисертације кандидата мсц Марка Ракића под

насловом: **"Кризни менаџмент у функцији заштите критичних инфраструктура у земљама у транзицији"**,

2. да стави на увид јавности оцењену дисертацију и саму оцену у законом предвиђеном року и да своју одлуку о оцени дисертације за јавну одбрану упуту Већу научних области правно економских наука Универзитета у Београду, ради давања сагласности на исту, и

3. да по добијеној сагласности Већа научних области правно економских наука Универзитета у Београду, образује Комисију за одбрану и одобри јавну одбрану ове докторске дисертације.

У Београду, _____ 2015.

КОМИСИЈА

1. др Желимир Кешетовић, редовни професор

2. др Владимир Јаковљевић, редовни професор

3. др Озрен Цигурски, ванредни професор у пензији